

Abstrakt. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (PGL LP) zarządza lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa, a w ramach sprawowanego zarządu prowadzi gospodarkę leśną, gospodaruje gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną. Powierzchnia gruntów będących w zarządzie Lasów Państwowych to nie tylko lasy, lecz również to użytki rolne, nieużytki, wody oraz zadrzewienia i zakrzewienia. Lasy Państwowe prowadzą działalność na zasadzie samodzielności finansowej, tzn. pokrywają koszty działalności z własnych przychodów. Jednocześnie są odpowiedzialne za racjonalne zarządzanie mieniem Skarbu Państwa. Głównym źródłem dochodów Lasów Państwowych jest sprzedaż drewna. Zgodnie z trendami europejskimi Lasy Państwowe powinny zmniejszyć swoje uzależnienie od sprzedaży drewna, dążąc do dywersyfikacji źródeł przychodów.

Celem pracy było określenie wpływu dochodów ze źródeł innych niż sprzedaż drewna na sytuację finansową Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Dodatkowym celem pracy było również określenie potencjału gospodarczego nadleśnictw możliwego do wykorzystania przy intensyfikacji działalności niezwiązanej ze sprzedażą drewna, a także wskazanie nowych potencjalnych obszarów działalności nadleśnictw przyczyniających się do ich stabilności finansowej.

Badaniami objęto przychody i koszty sprzedaży oraz dochodowość wszystkich nadleśnictw, regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych oraz Lasów Państwowych ogółem pod względem 11 grup działalności innej niż sprzedaż drewna w latach 2005–2015. Dla celów analitycznych i porównawczych w pracy określono również przychody i koszty pozyskania drewna, a także odpis podstawowy na fundusz leśny stanowiący koszt związany z pozyskaniem drewna. Metodami statystycznymi zbadano zróżnicowanie regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych i nadleśnictw oraz wyznaczono grupy podobne pod względem wszystkich przychodów i dochodów z innej działalności niż sprzedaż drewna. Do przeprowadzenia symulacji dochodowości działalności podstawowej oraz dochodowości całkowitej niezwiązanej ze sprzedażą drewna nadleśnictw i regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych wykorzystano wskaźnik udziału kosztów w przychodach z działalności nieдрzewnej informujący o potencjalnej sytuacji finansowej w przypadku, gdyby zostały one pozbawione dochodów ze sprzedaży drewna.

Na podstawie badań stwierdzono, że jednostki organizacyjne Lasów Państwowych największe średnie dochody uzyskują z pozostałej sprzedaży, tj. z dzierżawy gruntów, stawów i jezior, dzierżawy i najmu środków trwałych, dzierżawy i najmu pozostałych obiektów oraz służebności gruntowych i udostępnienia gruntów. Działalność tę powinno się w Lasach Państwowych rozwijać, gdyż dochody są niezależne od innych działalności i przyczyniają się do rozproszenia ryzyka gospodarczego nadleśnictw i regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych. Analiza dochodowości działalności prowadzonej przez nadleśnictwa wskazuje również, że w Lasach Państwowych powinna być rozwijana działalność uboczna (głównie gospodarka łowiecka). Należy mieć jednak na uwadze, że ponoszone koszty niejednokrotnie wynikają z realizacji ustawowych zadań przez ośrodki hodowli zwierzyny prowadzone przez Lasy Państwowe. Pomimo uzyskiwania przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych wyższych średnich dochodów z działalności operacyjnej od dochodów z innych działalności to nie należy tej działalności zaliczyć do działalności o dochodach stabilnych, gdyż są to dochody niezwiązane bezpośrednio ze zwykłą działalnością nadleśnictw i regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych.

Z kolei, działalnością o dużym zróżnicowaniu dochodowości jest działalność socjalno-bytowa. Trzon tej działalności stanowi zakładowa gospodarka mieszkaniowa odnotowująca znaczne straty, która powinna być „wygaszana”. Natomiast, przedmiotem szczególnej analizy efektywności ekonomicznej niektórych regionalnych dyrekcji LP powinno być prowadzenie ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych i ośrodków wypoczynkowo-wczasowych.

Wszystkie regionalne dyrekcje Lasów Państwowych poniosły stratę z tytułu działalności administracyjnej i podstawowej bez drewna, która została spowodowana przede wszystkim wysokimi

kosztami zatrudnienia pracowników Lasów Państwowych oraz kosztami prowadzonej gospodarki leśnej (bez drewna). Zrozumiałe jest zatem, że najwyższe straty z działalności administracyjnej i podstawowej poniosły największe regionalne dyrekcje Lasów Państwowych w kraju prowadzące intensywną gospodarkę leśną, zaś najmniejsze straty odnotowały najmniejsze regionalne dyrekcje Lasów Państwowych.

Wartość wskaźnika udziału kosztów w przychodach informuje o dominacji kosztów nad przychodami w prowadzonej działalności niezwiązanej ze sprzedażą drewna. Przyjmując hipotetycznie, że Lasy Państwowe zostałyby pozbawione przychodów ze sprzedaży drewna musiałyby one poszukiwać od 7,42 do 9,19-krotnie większych przychodów z różnych źródeł dla pokrycia ponoszonych w latach 2005–2015 kosztów (poza kosztami niezwiązanymi ze sprzedażą drewna). Wartość wskaźnika udziału kosztów w przychodach niezwiązanych ze sprzedażą drewna regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych była również podstawą wskazania tych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, które powinny poszukiwać dodatkowych źródeł przychodów, racjonalizując jednocześnie ponoszone koszty niezwiązane ze sprzedażą drewna. Potencjalne możliwości wzrostu dochodów niezwiązanych ze sprzedażą drewna powinny wykorzystywać w pierwszej kolejności nadleśnictwa będące na dopłacie z funduszu leśnego. Powinno to być zadanie strategiczne kierownictwa nadleśnictw i komórek merytorycznych regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych.

Słowa kluczowe: dochody niezwiązane ze sprzedażą drewna, dywersyfikacja dochodów, Lasy Państwowe